

STOLTHER
LIVET
&
FÖRDON

The title is set against a light blue background. 'STOLTHER' is in a green, ornate script with white stars. 'LIVET' is in a bold, dark red sans-serif font. The ampersand and 'FÖRDON' are white with green outlines and icicle-like details. Decorative elements include pine branches and pinecones on the left and bottom.

”När du kan se med stolthet och kärlek på dig själv, är det mycket lättare att se med stolthet och kärlek på din medmänniska.”

MIN STOLTHET FÖRBJUDER MIG ...

I Danderyd finns många stolta människor. Stolta över vad som åstadkommits. Stolta över härkomst. Stolta över bostadsort. Att få känna stolthet är underbart. Man sträcker på sig, känner livet i sig, får en rak och redig hållning.

Men när blir stoltheten ett hinder för oss? En snubbelsten? När den hindrar oss från att visa ödmjukhet. När den styr våra bilder av vad det är som är värt att vara stolt över. När den hindrar förändring och fördjupning. Då blir vår stolthet en boja.

På en plats som Danderyd där det finns mycket stolthet finns också mycket rädsla över att det man är stolt över ska förändras, försvinna. Men sann stolthet kommer inifrån. Från den egna erfarenheten av att vara sann, att kunna djupna, förändras, förädlas. Är stoltheten endast förknippad med det yttre, med prestation, med hur det ser ut ... då kommer den att blekna.

I detta nummer av Livet får vi möta människor som på olika sätt drabbats av andra människors fördomar. Hur de – trots detta – uttrycker en djupt förankrad

och reflekterad stolthet över de de är. I det får de vara förebilder för oss andra, vi som oroas över vad folk ska tycka, som gärna vill visa upp vår snyggaste och starkaste sida som exempel på vad vi är stolta över.

GUD ÄR STOLT över var och en av oss. Bara genom det faktum att vi finns. Precis som vilken god förälder som helst. Öva dig i att visa upp för Gud det i dig du är stolt över. Det du är stolt över på riktigt. När du kan se med stolthet och kärlek på dig själv, då är det mycket lättare att se med stolthet och kärlek på din medmänniska. Hur märklig hon än ter sig.

Julen handlar om att Gud ger sig själv till världen på det vackraste sätt Gud kan tänka sig; som ett nyfött barn. Våra fördomar hindrar oss ofta från att se Gud just i det lilla och sköra. Vår stolthet förbjuder oss att sänka oss ner till krubbens nivå. Men det är just där, i skörheten, som den sanna storheten står att finna. Den vi ska vara riktigt stolta över.

Kristin Molander, kyrkoherde

Hoppet föds!

Julkrubban i Sättra

Söndag 30 november 14.30 öppnas portarna till julkrubban i ”verklig” storlek i stallet vid Sättraängskyrkan. Andakt med adventsånger, första ljuset tänds och därefter fanfar, glögg och pepparkakor!

Julbasar i Änglagaraget

Operasångare Loa Falkman öppnar årets Julbasar som arrangeras för 112:e året i rad. Djursholms kyrkliga arbetskrets ordnar med servering, loppis, försäljning av hembakat bröd och lotteri med vinstdragning 13.00. *Tid: lördag 29 november 11.00–14.00* *Plats: Djursholms församlingsgård.*

All behållning skänks till välgörande ändamål. Vill Du bidra till loppis och café? Kontakta Astrid Roos Ydell: 070-575 75 52

Julmarknad i Enebykyrkan

Grötfrukost, pepparkakshus, julgodis, ljus, bröd, konstlotteri med mera. Elever från Danderyds kulturskola bjuder på adventsmusik 12.00. *Tid: lördag 29 november 09.00–14.00* *Plats: Enebykyrkan*

Välkommen in i värmen

I december fylls kyrkorna av advents- och julmusik och gudstjänster både i ottan, sent på natten och däremellan.

Alla julens
gudstjänster &
aktiviteter

På hemsidan finns kalendariet med hela programmet dag för dag. Nedan ett axplock och på sidan 18 finns musikrepertoaren.

Första advent

Festhögmässa med körsång och trumpeter i Danderyds kyrka söndag 30 november 11.00. Därefter bjuds på stort adventskyrkkaffe i Församlingens Hus. Barnen sjunger in advent 16.00 och Barnens Bästa Bibel delas ut till alla barn som fyllt fem under året.

Adventsgudstjänster

Danderyds äldreboenden – och alla som vill och har möjlighet – är välkomna att fira advent. Kyrkokören sjunger och efter gudstjänsten bjuds på adventsfika på plats i kyrkan.

Tid: onsdag 3/12 kl 14.00

och torsdag 4/12 kl 14.00

Plats: Danderyds kyrka.

Mässa – den längsta natten

När året är som mörkast och natten är som längst samlas vi till mässa. Julen kan vara en komplicerad tid – den här mässan är för alla som dras mer till stillhet än till stök. För oss som kämpar, för oss som tar en dag i sänder. Efter mässan finns möjlighet till kvällsfika och samvaro i Nya Vapenhuset.

Tid: söndag 21 december 16.00

Plats: Danderyds kyrka

Julfirande

Julafton med mat, musik och mys i Församlingens Hus. I samvaro föds hoppet. Alla är välkomna! Ingen anmälan eller kostnad.

Tid: Julafton 24 december

12.00–16.00 Öppet hus

12.00–14.00 Jullunch

Plats: Församlingens Hus

Julgransplundring med andakt

På Tjugondag Knut dansas julen ut! Församlingsfest för alla åldrar med dans kring granen, lekar, skinksmörgås och fiskdamm. Kvällen inleds i Danderyds kyrka.

Ingen anmälan eller kostnad.

Tid: fredag 16 januari 17.00–20.00

Plats: Församlingens Hus

Folkdräkt för alla

Ett panelsamtal kanske låter stelt, men kan också vara livsomvälvande. För Fredy Samuel Lund blev ett sådant samtal starten på en djupt personlig resa. Fredy kom ut som icke-binär, designade en revolutionerande folkdräkt och blev artisten Fredy Clue.

FREDY CLUE DYKER upp punktligt på avtalad tid. Trots att schemat är extremt intensivt, med turnéer och framträdanden.

På Fredys hemsida står "När du skriver om mig använd they/them, de/dem".

Vad är det för fel på att använda "hen" om den som identifierar sig som icke-binär?

– De/dem ger mig möjligheten att vara helt fri, hela mig, bortom denna sociala konstruktion hon/han.

Inte klämd mitt emellan, förklarar Fredy.

Redan som barn drogs Fredy Samuel till musikerlivet. Han spelade världsmusik i skolan och när den unge Fredy Samuel hörde talas om musiklägret Ethno blev passionen än större. Här, på världsmusiklägret för ungdomar uppe i Dalarna, fick de utlopp för sina musikerdrömmar.

– Jag spelade nyckelharpa och fiol och var där flera somrar i rad. Det var också här som jag 2012 upptäckte "Folkdräktssverige".

Alla vackra, välsydda folkdräkter väckte något inom den då 17-årige Fredy Samuel.

– Samtidigt kände jag att jag inkräktade på någon annans mark. Att folkdräkter omges av ett slags regelverk gällande *hur* dräkten ska bäras och *vem* som ska få bära den, jag kände att jag inte hade någon plats, säger Fredy.

Som waldorfbarn hade Fredy Samuel

sytt lite i skolan, och på hemmaplan fanns alltid estetik, hantverk och vikten av gedigna material med som en röd tråd.

– Min mormors syster Lisa Fonssagrives Penn var fotomodell och gift med fotografen Irving Penn, hemma hos oss pratade vi mycket om design, berättar Fredy.

Tanken på de där folkdräkterna, symboliken och arbetet bakom dem fortsatte att gro och sex år senare landade idén om att skapa en egen folkdräkt.

– Jag ville ta fram en dräkt som sammanväver det manliga och det kvinnliga, säger Fredy, som omgående började leta efter någon som skulle kunna sy. För med sömnadskunskaperna från Waldorfskolan skulle Fredy inte komma långt, det insåg de direkt.

FREDY LYCKADES FÅ till ett möte med intendenten på Textilmuseet i Borås som ställde sina resurser till förfogande. Och det var nu som Fredy fick kontakt med designern och illustratören Ida Björs som tog sig an att sy upp dräkten.

Parallellt med det intensiva arbetet att skapa Bäckadräkten började Fredy en djupt personlig resa.

– Jag var på West Pride och lyssnade på ett panelsamtal mellan några transpersoner som istället för pronomen som

enbart "hon" eller "han" också använde "hen", "de" och "dem", minns Fredy.

Där och då landade insikten om att Fredy faktiskt var icke-binär, alltså varken identifierar sig som enbart man eller kvinna.

FREDY HADE HITTAT in i den feminina världen, något som tydligt återspeglas i Bäckadräkten, där en svepande byxkjol utgör en slående kontrast till den mer figurnära överdelen. Just byxkjolen är en viktig del av dräkten, eftersom den fungerar lika bra oavsett om man är man, kvinna eller icke-binär.

2022 såg dräkten för första gången världens ljus. Och Fredy kände sig både nöjd och stolt.

– Jag ville med dräkten blanda både det gamla Nordens dräktskatter och flörta lite med Hälsingland, eftersom det är därifrån Ida kommer, säger Fredy och skrattar.

Dräkten är i transflaggans färger, och av ren slump blev symboliken än starkare, när Ida kom över ett vackert tyg i samma färger från Ljusdal, en gammal brudgumsväst som blev en del av inspirationen.

Dräkten är tillverkad av traditionella svenska material som ull och lin och sys för hand, för att hantverket ska bevaras.

– Med Bäckadräkten har vi skapat ➡

Bäckadräkten
raserar fördomar om
vem som egentligen
får bära folkdräkt.
Det är en dräkt att
känna sig stolt i.

"Jag ville ta fram
en dräkt för alla,
som sammanväver
det manliga och
det kvinnliga."

Söndag 1 mars
2026 medverkar
Fredy Clue i
ett Regnbågsvent
i Danderyds
kyrka.

Det började med en byxkjol och slutade med en livsresa.

➡ något nytt och något gammalt samtidigt. Det finns 840 olika folkdräkter i Sverige. Vår tanke med Bäckadräkten är att den ska vara tillåtande och att den som bär den ska kunna få uttrycka sig själv genom den.

Vara stolt över den man är, helt enkelt.

ARBETET MED DRÄKTEN började med den personliga resan för Fredy. En resa som ännu inte är i mål, men där de på vägen hittat olika stråk i den egna personligheten som öppnat nya spännande dörrar.

Sedan dräkten lanserades har flera par gift sig i den, flera har sytt sina egna och från och med i höst är Bäckadräkten en permanent del både på Kulturen i Lund och Röhsska museet i Göteborg..

Även om den ursprungliga Bäckadräkten är sydd för hand, är tanken som sagt att vara inkluderande och Fredys ambition är att starta en community kring dräkten.

I höst drar vi igång workshops, en kurs och en onlinekurs för den som vill sy sin egen Bäckadräkt. Och då, säger Fredy, kan man välja om man vill sy den för hand eller på maskin. Allt för att alla ska kunna vara med. ♦

TEXT: ANNA-MARIA STAWREBERG
FOTO: ELLIOT ELLIOT

”Vi måste börja med oss själva”

Visst finns det fördomar kring funktionsvariationer, något som både kyrkan och samhället behöver bli bättre på att bemöta.

– Det har hänt att folk blivit irriterade för att jag bär pastorsskjorta och har en CP-skada, säger pastorn och forskaren Arne Fritzson.

ARNE FRITZSON ÄR inte bara pastor i Eumeniakyrkan, han är tros- och livs-åskådningsforskare med inriktning på funktionsvariationer också.

Själv född med en CP-skada har han regelbundet stött på olika fördomar kring funktionsvariationer, vilket medfört att han är väl insatt.

– När jag växte upp på 1970-talet var

CP ett skällsord. Ibland blev jag så klart ledsen när jag fick höra det, men mina föräldrar uppfostrade mig så jag fick både självförtroende och en stolthet över den jag är, säger Arne Fritzson.

Arne Fritzson har en tvillingsyster, men det var bara han som föddes med en CP-skada. Fast det är inte något som han grämer sig över. Däremot inser han så gott som dagligen att samhället inte är tillgängligt för alla och den insikten har påverkat hans profession som forskare i funktionshindersvetenskap med doktorsexamen i systematisk teologi.

– Kopplingen mellan livsåskådning och funktionshinder är intressant. Hur läser man till exempel bibeltexter om Jesus som botar sjuka idag, säger Arne Fritzson, och fortsätter:

– Finns funktionshinder för att någon gud vill det, eller finns funktionshinder trots att Gud inte vill det?

HAN ÄR PASTOR i Eumeniakyrkan, ett yrkesval som växte fram.

– Min plan var att läsa teologi i ett år eftersom det intresserade mig. Men när jag väl börjat kunde jag inte sluta, säger Arne.

Så han blev pastor. Och som pastor med en CP-skada har han absolut stött på fördomar av och till.

– Det har hänt att folk blivit irriterade på mig för att jag har pastorsskjorta. Jag har fått höra saker som ”en sån som du ska inte vara pastor”.

Hur bemöter du sådana kommentarer?

– Jag försöker bemöta fördomar med gott humör och professionellt. Jag får så pass mycket intellektuell bekräftelse i andra sammanhang att jag inte tar åt mig. Dumma människor finns alltid, och mitt självförtroende hänger inte på deras åsikter.

Arne Fritzson sitter med i en arbetsgrupp om kyrkan och funktionshinder och har även gett ut en bok om samma ämne.

– Den boken, där människor med olika funktionshinder berättar om gudstjänster, är jag ganska stolt över.

Vad innebär fördomar för dig?

– För mig handlar det om ett samhälle där alla inte är delaktiga på samma villkor och om att leva i ett samhälle som inte är tillgängligt för alla.

Så vad kan vi göra för att bidra till ett mer fördomsfritt samhälle?

– Vi behöver ha en beredskap inför att möta människor med olika funktionshinder, och vara medvetna om att alla funktionshinder inte ter sig på samma sätt.

TILL EXEMPEL ATT man tror att en person med en CP-skada även har en intellektuell funktionsnedsättning, bara för att han eller hon pratar på ett visst sätt.

– Det kan också handla om att en bipolär sjuk person kan uppleva omvärlden, och även gudstjänsten, på helt olika sätt beroende på om han eller hon befinner sig i ett depressivt eller maniskt tillstånd.

När det kommer till att möta människor med funktionshinder blir många osäkra, menar Arne.

– Antingen kan de agera med att bli konstigt hurtfriska, eller bli överdrivet

Arne Fritzson är van vid att möta fördomar och försöker bemöta dem professionellt.

”Dumma människor finns alltid, och mitt självförtroende hänger inte på deras åsikter.”

rädda för att använda fel ord eller säga fel saker. En viktig insikt på vägen mot ett mer fördomsfritt samhälle, menar Arne Fritzson, är att inse att vi alla förmodligen bär på olika fördomar. Det är först då vi kan börja jobba med dem. ♦

River fördomar

Det började som en revolt mot föräldrarna. Idag har Iman Aldebes kreationer sålts i märkesbutiker över hela världen. Hon har förändrat ett av västvärldens kanske mest kontroversiella plagg: Hijaben.

ETT PLAGG som signalerar kvinnoförtryck, som begränsar rörligheten – eller ett sätt att inkludera muslimska kvinnor i samhället och öka både mångfalden och friheten?

Det är uppenbart att hijaben, eller slöjan, väcker starka känslor, och det är något som Iman Aldebe är medveten om.

Hemma hos Imans föräldrar, som invandrat från Jordanien till Sverige, var slöja något självklart. Hennes mamma var först med att bära slöja på svenskt ID-kort. Den unga Iman förstod tidigt att det var något speciellt med just hijaben och hon var bara sju år när hon bestämde sig för att börja med slöja, trots att föräldrarna motsatte sig hennes beslut.

– Dels ville jag härma mamma och min äldre syster och visa min tillhörighet,

samtidigt som jag ville göra en form av revolt. Jag såg slöjan lite som en punkfrilla, säger Iman.

Redan som barn utvecklade hon ett modeintresse och läste textilt modeskapande på gymnasiet. Men det var först efter avslutade studier inom juridik och journalistik som hennes intresse för design väcktes på allvar. För när hon skulle söka jobb insåg hon att hijaben var ett hinder i karriären.

DET VÄCKTE EN tanke hos henne och Iman började bära slöjan annorlunda, på ett coolare och modernare sätt, som en turban.

– Länge förutsattes det att muslimska kvinnor skulle stanna hemma med barnen och det fanns absolut inget mode när det kom till slöjan. Den var ofta av dålig kvalitet med kass passform, säger Iman.

Nu ville hon ändra på det. Iman köpte in tyger av exklusiv kvalitet och började designa muslimska kläder åt det mer figurnära hållet. I kollektionerna ingick även hijaben. Och hennes kollektioner väckte uppmärksamhet. 2011 fick hon i uppdrag att designa en slöja för polismyndigheten, och snart började hennes haute couture-turbaner säljas över hela världen, i exklusiva butiker i New York, Paris, Dubai och även här hemma i Sverige.

– Mitt syfte var att underlätta för kvinnan. Jag hade alltid fått höra att slöjan var ett hinder för muslimska kvinnor i arbetslivet – det ville jag ta bort.

För Iman Aldebe är slöjan alltså ett plagg som snarare signalerar frihet än det motsatta. Ett sätt att inkludera världens muslimska kvinnor i det moderna samhället.

Och de är många. Tidigt insåg Iman att hon var något stort på spåren.

– Här finns en miljardindustri, konstaterar hon.

ATT SÖJAN SKULLE vara en symbol för kvinnoförtryck håller hon inte med om. Tvärtom. Inte heller håller hon med om det gamla talesättet ta seden dit man kommer.

– En slöja täcker inte dina hjärnceller. Om en kvinna vill bära slöja är det upp till henne. Det handlar snarare om åsiktsfrihet, att själv få välja.

Hon tystnar en stund. Säger sedan att hon efterlyser en diskussion kring vad kvinnoförtryck egentligen handlar om.

– Handlar det inte snarare om till exempel kravet på kvinnor att förändra sina kroppar för att bli så smala som möjligt? Det finns så mycket annat som är tecken på kvinnoförtryck än om man bär slöja eller inte.

Hon är väl medveten om att hennes slöjor provocerar och under årens lopp har hon fått ta emot mycket hot, både från muslimer och högerextremister.

– Men för mig är det här ett sätt att medverka till en politisk förändring. Ett sätt att ge muslimska kvinnor en röst och en stolthet. Riva fördomar och skapa frihet. ♦

Slöjan är inget tecken på förtryck, menar Iman Aldebe.

"Mitt syfte är
att inkludera
världens
muslimska
kvinnor i det
moderna
samhället."

Den muslimska
världen är en
miljardindustri
och hijaben säljs
på alla stora
internationella
modehus.

Ordination: 1 dos
ögonöppnare

Personlig betraktelse av Gunilla Lindén – präst i Svenska kyrkan och lärare i ledarskap på Svenska kyrkans utbildningsinstitut.

DET VAR EN tidig, lite kylslagen söndagsmorgon. Jag skulle leda gudstjänst i den stora tegelkyrkan i Stockholms innerstad.

När jag kom till kyrkan satt en kvinna på kyrktrappan. Hon var klädd i flera lager kjolar, en röd kofta ovanpå en grön stickad tröja och på huvudet hade hon en sjal i olika färger. Under sjalen stack det fram två långa, svarta flåtor. Hon tittade på mig och sa: "Kan du hjälpa mig? Jag är hungrig".

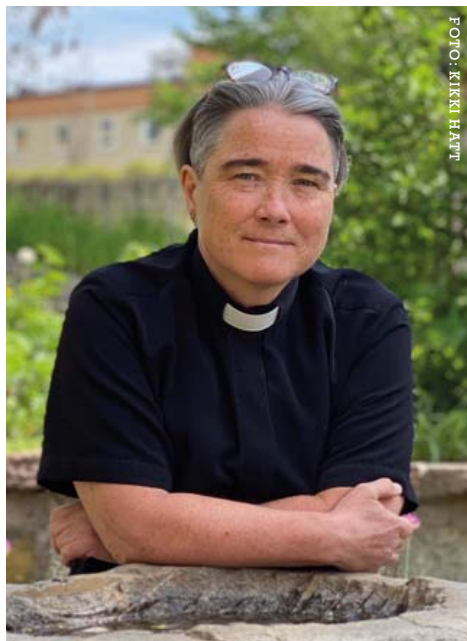
Jag visste att det med stor sannolikhet skulle finnas kaffe och smörgås i kyrkans kök och frågade henne om hon ville ha. Hon tackade ja.

Inne i köket träffade jag en av församlingens kaffevärdar. Jag berättade om kvinnan på trappan, att hon bett om hjälp och undrade om det kanske fanns kaffe och smörgås. Kaffevärden tittade på mig och sa: "Ja, visst, hur vill hon ha sitt kaffe?"

Hur vill hon ha sitt kaffe? Jag hade inte ens frågat. Och, värre än så. I stället för att fokusera på vad kvinnan behövde och vem hon var tänkte jag mest på att jag kunde bidra. Och, jag var nöjd med mig själv. Den nöjdheten byttes snabbt ut till en känsla av skam. Hur vill hon ha sitt kaffe?

JAG FICK SYN på en sida hos mig själv som jag inte sett tidigare eller kanske inte hade velat kännas vid. Jag förstod att jag inte riktigt, inte till fullo, betraktat den tiggande kvinnan på kyrktrappan som en medmänniska, en jämlike. I stället visade mitt agerande att jag bara förmådde att betrakta bilden av henne. Hon var en romsk kvinna som behövde hjälp. Jag var den som kunde hjälpa. Hon skulle ta emot, jag skulle ge. Och, kanske var det också så, även om det smärtar att vidgå det, att jag förväntade mig ett tack.

"Jag förstod att jag inte riktigt betraktat den tiggande kvinnan som en medmänniska"

Händelsen blev en ögonöppnare för mig i hur det fungerar när vi skapar och befäster bilden av den andra, den som inte är som jag. Ofta är det lätt att se nyanserna hos sig själv och de jag identifierar mig med, oavsett vilka det är. Det är som om vi inte alltid förstår att de andra har nyanser och kan vara på många olika sätt.

NU HANDLADE DET bara om en kopp kaffe, men händelsen visar tydligt hur det går till när vi missar nyanserna hos andra. Jag vet att människor i de sammanhang jag rör mig i föredrar sitt kaffe på lite olika sätt. Eller inte dricker kaffe alls. Men, det slog mig inte ens att jag skulle ställa den frågan till kvinnan på kyrktrappan.

I efterhand blev det påtagligt att jag objektifierade henne, om än omedvetet. På liknande sätt kan vi ha bilder av hur andra människor är utifrån till exempel religionstillhörighet, bostadsort, härkomst, kön och sexuell läggning.

Då missar vi att variationerna inom den andra gruppen förmodligen är lika stora som inom våra egna sammanhang.

Hur ville hon ha sitt kaffe? Hon ville ha mjölk och socker. Och, det var jag som fick säga tack till kaffevärden, som såg kvinnan som en medmänniska och som öppnade mina ögon. ♦

Under höstterminen leder
Gunilla Lindén gudstjänst
i Enebykyrkan en gång i månaden.

A portrait of an elderly woman, Gloria Ray Karlmark, sitting in a wooden chair. She is wearing a red beret, clear-rimmed glasses, a pink patterned top, a silver chain necklace, and small hoop earrings. Her hands are clasped in her lap, and she has pink nail polish. The background is a solid teal color.

Gloria Ray Karlmark:

”Det jag utsattes
för byggde
på okunskap”

Kunskap är nyckeln som minskar fördomar och bygger stolthet. Det säger 82-åriga Gloria Ray Karlmark, vars kamp mot rasism och segregation för alltid är inskriven i historieböckerna.

Little Rock Nine bröt
mot fördomarna.
Det fick konsekvenser.

Gloria Ray Karlmark vågade
utmana det vita USA och var
en av de första afroamerikanerna
som gick i en vit skola.

GLORIA RAY KARLMARK sitter på kondis. På bordet framför henne väntar ett hägrande bakverk.

– Jag har inte fördomar mot personer som inte gillar det här, men...

Jo, nog är de lite märkliga ändå, de som inte gillar budapestbakelser.

Hennes kommentar är en blinkning, en lättsam knorr på ett långt samtal om fördomarnas förödande verkan. Livet igenom har Gloria Ray Karlmark burit på minnet från uppväxtens trauma. En brutal utstötning, grundad på vanföreställningar.

Samtidigt stoltheten, nästan som en egenskap. Även den grundlagd tidigt.

Det som hände gav eko i världspressen. Gloria Ray Karlmark är inskriven i historieböckerna. Hon var en av nio modiga elever som vågade bryta mot normerna för att gå i en tidigare helvit skola. Något som påverkat hela hennes liv.

Sedan flytten till Sverige på 1960-talet har hon talat i Sommarprat, skolor och föreningar. I början besökte hon alla som ville lyssna. Vem skulle berätta om inte hon? I Sverige fanns ingen annan.

Föreningssammanskomsterna valde hon så småningom bort: tisdagsträffar i kyrkan med äldre publik som bjudit in en gäst till kaffet.

– Jag mådde inte bra av det, trots att lyssnarna var underbara. Jag reducerades till underhållning.

Men skolföredragen höll hon kvar. Där fanns en uppgift, även om Gloria Ray

Karlmark ibland kunde undra över hur hennes berättelse passade in i de svenska elevernas vardag.

Med åren insåg hon att det allmänmänskliga ändå går fram:

– Min berättelse är en success story på så sätt att den visar hur man kan gå från att vara utesluten, eller från att vara den som utesluter, till att bli goda vänner.

Gloria Ray Karlmark är en av de så kallade "Little Rock Nine". Tillsammans med åtta andra afroamerikanska elever blev hon 1957 antagen till Little Rock Central High School i Arkansas. Hon var då femton år gammal, en driven elev med toppbetyg som ville gå i en bra skola.

UPPRINNELSEN VAR KONFLIKTFYLLED.

Tre år tidigare hade USA:s högsta domstol beslutat att det var förbjudet att segregera svarta och vita elever. Delstatsguvernören var emot integrationen. Han ville stoppa de nio ungdomarna och skickade soldater till skolan för att hindra dem att komma in. Vid skolstarten i september hade över tusen personer samlats för att uttrycka sitt stöd för segregationen.

För att få kontroll över situationen beordrade president Eisenhower elittrupper till platsen. Dagligen eskorterade de sedan eleverna till skolan och såg till att de blev insläppta.

I ett år gick de nio ungdomarna på skolan. Varje dag mobbades de, fysiskt och psykiskt. Dödshot förekom. Även deras föräldrar ➡

"Jag tror på Gud. Men Gud har också gett oss en hjärna."

➡ och syskon drabbades. För att försvaga eleverna som grupp hade rektorn placerat han ut dem i olika klasser bland totalt 2 000 elever.

Spänningen mellan den federala staten och Arkansas blev så stor att delstatens alla skolor stängdes under ett helt år, för att undvika rasintegration. Gloria Ray Karlmark fick byta skola och avslutade studierna i Missouri.

NU SITTER HON här, 82 år och nyopererad för en ryggskada som hon fick då hon knuffades ner för skoltrappan för 68 år sen.

Ändå är det ett ljus minne hon väljer när hon ombeds återge den enstaka scen som sticker ut mest.

– Jag tycker om att tänka på den sista skoldagen, då min klasskamrat Becky skrev i min årsbok vad det betydde för henne att jag gått i klassen. Plötsligt kom det fram andra som också uttryckte sitt stöd. Under hela året hade Becky och jag skrivit hemliga lappar till varandra, hon behandlade mig som en jämlik.

Åren efter studierna på Little Rock Nine School var svår. Vid den tiden visste man inte så mycket om trauma och om konsekvenserna av det, säger Gloria Ray Karlmark. Särskilt inte när det gäller barn. Hon och de andra åtta eleverna lämnades åt sitt öde. De hade heller inte pratat så mycket med varandra om sina upplevelser under den aktuella tiden. Tystnaden var i hög grad självvald, ett sätt att hålla moralen uppe.

En liten ventil uppstod dock efteråt, då en facklig organisation bjöd de nio på en gemensam resa till New York.

– Vi besökte Coney Island och var på ett scoutläger. Vi kom tillbaka till naturen och fick vara barn. Det var läkande.

Gloria Ray Karlmark har många gånger berättat om hur stoltheten räddat henne,

inte bara under det utsatta skolåret utan under hela livet. Det är känslan av att veta vem hon är och vad hon kan. Hon säger att den kommer från både pappa och mamma.

Inte minst kommer den från bokhyllorna.

– Jag hade tur för jag visste vem min mor och far var. Många barn hade ingen aning. Mina föräldrar hade också djup bildning. Och eftersom de hade utbildningar hade vi massor av böcker hemma.

Gloria Ray Karlmark läste allt från Odyssén till sin mammas fallstudier i sociologi. Av sin pappa fick hon en dollar för varje god studieprestation. Båda föräldrarna arbetade för att höja kunskapsnivån hos den svarta befolkningen.

EN DAG FICK hon en oförlömlig lektion i kunskapens betydelse för självkänsla och livsmöjligheter. Hennes mamma, som jobbade bland de fattiga, hade bett sin dotter att följa med i bilen.

– Vi körde länge, längs fält och sedan in i skogen. Vi kom fram till ett hus och gick in. Där satt en flicka i min ålder, kanske 13 år gammal, med sin bebis i famnen. Hon hade inte gått i skolan, hon kunde ingenting. Hon satt där bara.

Kunskapstörsten har följt Gloria Ray Karlmark under karriären som ingenjör och systemanalytiker.

Kunskap är främsta medicinen mot fördomar, menar hon.

– Fördomar kan vara kortlivade, om man utbildar sig. När man lär sig sanningen förstår man att fördomarna är myter. Allt det som gjordes mot mig en gång baserades ju på okunnighet.

Men det finns många fördomar som inte kan förklaras med bristande kunskap. Trots att människor känner till fakta kan de ändå agera fördomsfullt.

– Nej, jag håller inte med. Det är som att säga att fördomsfullhet är något medfött.

Gloria Ray Karlmark

Ålder: 82 år

Bor: I Stockholm, född i USA

Familj: Maken Krister Karlmark, två barn samt barnbarn.

Bakgrund: En av de nio eleverna i Little Rock Nine, som 1957 skapade rubriker världen över då de som första svarta elever började på en dittills segregerad skola.

Utmärkelser: Anders Carlbergs minnespris (2024), USA:s kongress guldmedalj (1999). Är avbildad i bronsstatyn "Testamentet" tillsammans med de övriga åtta i Little Rock Nine. Statyn står utanför Arkansas stadshus.

Om Sverige: "Jag är väldigt pro-Sverige, kanske är jag indoktrinerad, haha! Sverige är bra på insatser för att folk ska må bättre. Jag har både rollator och färdtjänst."

Om stolthet: "När man lärt sig något känner man sig stolt. Stolthet och kunskap hänger ihop."

Om fördomar: "Pappa hade fördomar om jazz, han tyckte att det var dålig musik så vi fick inte lyssna på det. Så fort jag kom till Chicago började jag hänga med studenter som lyssnade på jazz och som kände en massa jazzmusiker."

Tiden på Little Rock påverkade de nio ungdomarna i Little Rock Nine för resten av livet.

Sverige 2025 är långt från den amerikanska södern 1957. Vilka fördomar präglar oss här och nu?

– Jag tycker att Sverige är väldigt fördomsfritt jämfört med många andra länder. Jag har varit förvånad ända sedan jag kom hit över hur väl jag blir bemött. Jag kom under den period som kallas folkhemstiden. Folk tog emot mig med öppna armar. De var snälla och kunniga.

SOM EN AV de nio i Little Rock Nine har Gloria Ray Karlmark varit en symbol för den amerikanska medborgarrättsrörelsen, med sin kamp mot rasism och för människors lika värde. Rörelsens ledare, pastorn Martin Luther King, var en av sin tids stora namn. Det kristna arvet var en tydlig ledstjärna.

Detsamma gäller Gloria Ray Karlmark. Hon sjöng ofta kristna sånger för sig själv

när hon var liten, och har berättat om hur hon ända sedan barnsben bett bönen ”Herren är min herde”.

Hemma rådde frihet kring religion, berättar hon.

– Pappas tro var en ”old time religion”, han gick i kyrkan varje söndag. Det gjorde inte mamma, hon var lite mer skeptiskt lagd.

Gloria Ray Karlmark brukade följa med sin pappa på gudstjänst. Hon lyssnade på bibelberättelserna och gospelmusiken. Satt vid bordet efteråt, då alla åt tillsammans.

– Man tog med sig mat till den gemensamma måltiden, den som var fattig och inte kunde bidra fick del av de andras överflöd.

NÄR HON TALAR om sin tro använder hon ordet ”faith”, som i tillit och förtröstan.

– Det var faith som hjälpte mig varje dag under tiden i skolan. Och som gör det

fortfarande. Jag tror på Gud. Men Gud har också gett oss en hjärna. Jag tror på min tolkning av det jag läser i Bibeln, som det där om att kvinnan ska vara tyst i församlingen, det tror jag inte på.

Gloria Ray Karlmark har också studerat andra religioner. Inte minst judendom.

– Varför har ett folk tvingats lida så genom historien? Det har jag undrat. Frågan ligger nära mig, med tanke på slaveriets historia och det folk jag kommer ifrån.

Vem är Gud för dig?

– Det är någon som finns där om jag vill ha hjälp. Men det som händer i livet ser jag mest som slump och omständigheter. Att jag sitter här, till exempel. Det beror på att jag en gång för längesen blev placerad i en klass där det råkade finnas en svensk kille. ♦

Danderyds församling – för att världen ska räddas

Stora ord, men så stort är det. Alla i församlingen är med och bidrar. Uppdraget kommer från Gud själv. Vid några tillfällen per termin arrangeras samtalsevent i Danderyds kyrka. Samtalen leds av kyrkoherde Kristin Molander och varvas med körsång av någon av församlingens olika körer.

16 november:
Diamant Salihu

Kunskap – för att världen ska räddas

Journalist och författare Diamant Salihu i ett samtal om gängkriminalitet, våldspiraler, om att våga och att orka. Sång av Danderyd Gospel. Efter samtal, sång och musik i kyrkan är det bokmingel i Församlingens Hus med försäljning av Diamant Salihus böcker samt bubbel, snacks och frukt.

Tid: söndag 16 november 16.00

Ordet – för att världen ska räddas

Diplomat och fd FN-ambassadör Jan Eliasson i ett samtal om ordets kraft och makt i en tid av fake news och devalverade sanningar. VocAlice sjunger adventssånger. Insamling till Act Svenska kyrkans julkampanj. Tid: söndag 14 december 16.00

14 december:
Jan Eliasson

8 mars 2026:
Erika Bjerström

Svalka – för att världen ska räddas

Utrikeskorrespondent och klimatjournalist Erika Bjerström i ett samtal om världens överhettning. Hur urholkning av demokratin förstärker hoten mot sanning där klimatkrisen är första offret. Efter samtal, sång och musik i kyrkan är det bokmingel i Församlingens Hus med försäljning av Erika Bjerströms senaste bok samt bubbel, snacks och frukt. Insamling till Act Svenska kyrkans Fastekampanj.

Tid: söndag 8 mars 16.00

FOTO: ELLIOT ELLIOT, DANIEL HOLKING

Sprid ljus i mörkret

I natt vaknar miljontals människor till ljudet av krig och konflikt. **Swisha din gåva för fred till 900 1223.**

act
Svenska kyrkan

**tryggt
givande**
givasverige

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

För stora, små & mittemellan i Församlingens Hus

Babycafé med sång

Vi sjunger, leker, samtalar om livet och fikar tillsammans.

Start torsdag 15/1

Tid: drop-in 10.00–12.00,

sångstund: 11.00

Kontakt:

maria.gibbs.persson@svenskakyrkan.se

Tac-o-lov

Fredagsmys för alla åldrar. Gudstjänsten är anpassad för barn med spring i benen. Ingen anmälan eller avgift.

Tid: 17.00–19.00

fredagar 20/2, 27/3, 24/4, 22/5

TGIF

För unga 14 år och uppåt – film, spel, häng och musik.

Tid: 17.00–21.00,

fredagar 20/2, 27/3, 24/4, 22/5

Onsdagar tillsammans

After School

Tid: drop-in 16.00–18.30

Kvällsmässa (Danderyds kyrka)

Tid: 18.30

Ungdomskväll

med fika, häng och program.

Tid: 19.00–21.30

Håll koll på vad som händer på

instagram: @ungidanderyd

Existentiell salong

Djupgående diskussioner, reflektion, samtal och gemenskap.

Tid: 19.15–20.45, onsdagar 25/2, 25/3, 29/4

Kontakt:

randi.guldstrand@svenskakyrkan.se

Café 18 plus

Fika, prat, spel och musik för dig som är över 18 år.

Tid: 18.00–21.00

fredagar 13/2, 13/3, 17/4, 8/5

Söndagsskola för vuxna

Efter högmässan vid kyrkkaffet träffas vi för ett samtal om tro och liv.

Tid: söndagar 12.30–13.30, start 18/1

Torsdagsfrukost

Mötesplatsen för dig som vill äta en god frukost tillsammans med andra.

Tid: torsdagar 09.00–10.30, start 22/1

Guds Livsgnista

Öppen samtalsgrupp om existentiell hälsa.

Tid: Tisdagar 13.30 (i samband med lunchmusik och soppa), start 13/1.

Kontakt:

rebecca.winander@svenskakyrkan.se

Heliga danser

Själslig ro med vägledning och musik. Te och smörgås efter dansen.

Ingen föranmälan.

Tid: 11.00–12.00,

varannan tisdag start 3/2.

Plats: Sättraängskyrkan

Tyst meditation

30 minuter i Danderyds kyrka.

Torsdagar 18.30, med start 22/1.

Drop-in från 18.15.

Ingen anmälan eller kostnad.

Morgonbön

Måndag–torsdag 08.30

i Danderyds kyrka.

Morgonbön och kaffe

fredagar 09.00–10.00

i Kevinge Seniorcenter. Start 6/2.

Kreativ målarretreat

– Marias lovsång

En semi-tyst retreat med meditation och skapande av egna Mariabilder.

”Såsom vattnet fyller havet, och ett barn sin moders väsen, skall den sången fylla allt.”

Akrylfärg och duk finns, ta gärna med de färger du vill måla med.

Tid: 09.30–16.30 lördag 20 december

Plats: Församlingens Hus

Kostnad: 200kr

Anmälan senast 11/12:

ninna.birkoff@svenskakyrkan.se

Retreat – en dag i stillhet

Tid: 09.30–16.30 lördag 21 februari.

Plats: Sättraängskyrkan.

Kostnad: 200kr

Anmälan senast 12/2 till:

ninna.birkoff@svenskakyrkan.se

Fotoutställningen Fåglar av Magnus Aronsson

Frilansfotograf Magnus Aronsson har under trettiofem års tid arbetat mycket för Svenska kyrkan. Magnus fotograferar mest symbolbilder och porträtt samt bilder av fåglar och andra djur.

Tid: 4 nov–15 dec 2025 i Församlingens Hus.

Barnkörerna sjunger på olika gudstjänster.

Danderyd Gospel är en av flera körer i Danderyds församling.

FOTO: MAGNUS ARONSON, HENRIK SYLVÉN

Popup-Luciatåget
lussar i Mörby
Centrum, plan 3,
fredag 12 december
kl 12.00.

Musik i Danderyds kyrka

Gospelmässa – Joy to the world!

Annandag jul 26 december 16.00

Danderyd Gospel sjunger om hopp, fred och kärlek under ledning av Sabina Lilja. Kompbandet spelar.

Musikgudstjänst på Trettondagen

Trettondagen 6 januari 16.00

Danderyds kyrkokör sjunger Gaudete av Anders Öhrwall, nya psalmer och julmusik under ledning av Maria Resare.

Söndagar 16.00 i Danderyds kyrka

18/1 Musikmässa – För livets skull

25/1 Ekumeniska veckans avslutningsgudstjänst

1/2 Musikgudstjänst med nya psalmer

8/2 Himmel och pannkaka

15/2 Musikgudstjänst med nya psalmer

22/2 Musikmässa – För livets skull

1/3 Regnbågsevent

8/3 Svalka – för att världen ska räddas

15/3 Himmel och pannkaka

Lunchmusik med soppa

Tid: varannan tisdag 12.00

18 november

Bengt Tribukait, konsthharmonium.

2 december

Adventsmusik på orgel med Anders Ölund.

16 december

Julsånger med hofsångerskan Ingrid Tobiasson och Anders Ölund.

13 januari

Jazz med Margareta Bengtson, sopran, Mathias Algotsson, piano.

27 januari

Fransk orgelmusik med Anders Ölund.

10 februari

Filip Jers, munspel och Martin Östergren, piano.

24 februari

Fastemusik på orgel med Anders Ölund.

10 mars

Bernt Lysell, violin och Anders Ölund, orgel, piano.

Gudstjänst och kyrkkaffe

Välkommen på högmässa 11.00 varje söndag i Danderyds kyrka med efterföljande kyrkkaffe i Församlingens Hus. Alla veckans gudstjänster finns på hemsidan:

TIDNINGEN LIVET

Utgiven av Svenska kyrkan,
Danderyds församling.

Redaktion
Kristin Molander, kyrkoherde
kristin.molander@svenskakyrkan.se

Anna-Maria Stawreberg
anna-maria@stawreberg.se

Brita Sylvén
brita.sylvén@svenskakyrkan.se

Ola Whistler Sahlén
ola.sahlen@svenskakyrkan.se

Ansvarig utgivare
Kristin Molander, kyrkoherde

Design & produktion
Jonna Olsson

Skribenter
Kristina Lindh,
Anna-Maria Stawreberg

Omslag Lotta Kühnlhorn

Fotografer Elliot Elliot

Tryckeri Stockholms Lito Grafiska

ÖPPETTIDER

Danderyds kyrka
Mån–fred 08.30–16.30.
Lör–sön 09.00–16.30.

Församlingens Hus
Mån–fre 09.00–16.00

Växel tel 08-568 957 00
Mån–fre 09.00–12.00, 13.00–17.00

Bokning av dop, vigsel, begravning:
Mån, tis, tors 10.00–12.00, 13.00–14.00.
Fre 10.00–12.00. Tel 08-568 957 10

Begravningsverksamheten:
Mån, tis, tors 10.00–12.00, 13.00–14.00.
Fre 10.00–12.00. Tel 08-568 957 39

SVENSKA KYRKAN I DANDERYD

Församlingens Hus
Angantyrvägen 39,
182 54 Djursholm
svenskakyrkan.se/danderyd

Kanslichef
Paola Ekenberg
08-568 957 19

Kamrer
Martin Sandström
08-5689 57 09

Kommunikatörer
Christina Högberg,
08-568 957 08
Brita Sylvén,
08-568 957 23

Kyrkogårdschef
Per Henrik Hinder
08-568 957 46

Kyrkor och lokaler
Altors kapell,
Ymervägen 55, Djursholm

Danderyds kyrka,
Angantyrvägen 41, Danderyd

Djursholms församlingsgård,
Valevägen 26, Djursholm

Djursholms kapell, (stiftelse)
Danavägen 9, Djursholm

Enebykyrkan,
(samarbetskyrka)
Enebytorget,
Lars Åberg 070-497 71 65

Petruskyrkan
Kyrkvägen 27, Stocksund

Sätraängskyrkan
Sjöbergsv. 32 Danderyd

Sjukhuskyrkan,
Danderyds sjukhus,
08-123 550 00 (växel)

Kyrkoherde
Kristin Molander,
08-568 957 01, 070-334 16 18

Präster
Ninna Birkoff,
08-568 957 15
Randi Guldstrand,
08-568 957 20
Maja Hvarfner,
08-568 957 91
Ola Whistler Sahlén,
08-568 957 41
Katja Stroeven,
08-568 957 18

Sjukhuspräst
Chris Segerholm Koskull,
08-568 957 62
Hanna Niemi, 08-568 957 83

Diakoner
Elin Smeds, 08-568 957 42
Estelle Wiesel, 08-568 957 29
Rebecca Winander, 08-568 957 58
Beata Moberg, 08-568 957 00

Musiker
Sabina Lilja, 08-568 957 06
Maria Resare, 08-568 957 07
Anders Ölund, 08-568 957 04
Martin Östergren, 08-568 957 12

Musikpedagog
Ludvig Gawell 08-568 57 57

Församlingspedagoger
Louise Almén, 08-568 957 66
Pontus Degréus, 08-568 957 14
Anton Bränström,
08-568 957 88
Maria Gibbs Persson,
08-568 957 25

Kyrkans förskola
Förskolorna Enen,
Kyrkbacken och Änglagaraget
Annelie Geilert, rektor,
08-568 957 02

Öppet hus på Kyrkans förskola

Letar du förskoleplats i Danderyd? Välkommen att upptäcka Kyrkans förskola i Danderyds församling. Kyrkans förskola har små barngrupper och är utformad med kreativa lekstationer både ute och inne. Nya erfarenheter, språkutveckling och goda vanor är tre övergripande mål i verksamheten.

**Drop-in
alla datum
kl 17-19**

20 januari

Kyrkbacken, Petruskyrkan,
Kyrkvägen 27, Stocksund.

21 januari

Enen, Träffpunkt Enebyberg,
Enebytorget.

22 januari

Änglagaraget,
Djursholms församlingsgård,
Valevägen 28.

Vill du veta mer?

Kontakta rektor:
annelie.geilert@svenskakyrkan.se

Läs mer på hemsidan:

**Svenska
kyrkan**

Danderyds
församling

